

WWF for a living planet®

Ulriksdals slott 081211

Undersökning om biodrivmedel och oljebolag

Sammanfattning

Världsnaturfonden WWF har genomfört en uppföljande undersökning till Gröna Bilisters undersökning bland oljebolag från 2007. Undersökningen gick ut på att ta reda på hur svenska oljebolag idag arbetar för att säkerställa att deras biodrivmedel, både som E85 eller biodiesel eller som inblandning i fossila bränslen, har producerats på ett socialt och miljömässigt ansvarfullt sätt.

Till skillnad från Gröna Bilisters undersökning så visar den aktuella undersökningen att de flesta bolagen på ett eller annat sätt arbetar med frågan. Sämst ambitionsnivå och förutsättningar att arbeta med frågan verkar finnas hos de mindre oljebolagen. Undantaget verkar vara bolaget St1 som är på gång att lansera etanol producerat från industriellt organiskt avfall. I övrigt är de mindre bolagen beroende av de större oljebolagen som leverantörer. Fem av åtta bolag hänvisade till SEKAB och de krav som finns framförhandlade mellan SEKAB och den brasilianska sockerrörsbranschen UNICA gällande inköp av E85. Glädjande nog så verkar de stora oljebolagen, som i mindre grad hänvisar till SEKAB, också ha tagit frågan på allvar eftersom man enligt inkomna svar aktivt arbetar med att formulera både inköpskrav och system för uppföljning. Undersökningen belyser att det finns en stor variation bland bolagen både gällande vilka hållbarhetskrav som man ställer och hur man arbetar för att kontrollera dessa. Trots den glädjande utvecklingen bedömer WWF att mycket arbete återstår för bolagen.

Oljebolagen kommer att som minimum behöva leva upp till rapporteringskraven enligt hållbarhetskriterier som föreslås för biodrivmedel i EU direktivet om förnybar energi. Shell har här ett försprång eftersom man redan idag varje månad rapporterar mot hållbarhetskriterierna inom ramen för Renewable Transport Fuels Obligation (RTFO) för biodrivmedel importerade till Storbritannien. Att lyckas uppfylla EU:s hållbarhetskriterier är dock endast ett steg framåt mot hållbara biodrivmedel. EU:s krav kommer inte hantera en rad av de risker som WWF belyser i rapporterna *Styr rätt med biodrivmedel* och *Jakten på biobränslen – Hot eller hopp för Östafrika?*.

SEKAB är idag den enda leverantören av verifierad etanol, men att endast förlita sig på en leverantör i Sverige med några slags garantier på hållbarhetskrav begränsar naturligtvis möjligheterna för en flexibel marknad för oljebolagen. Därför är det glädjande att se att sex av åtta bolag stödjer utvecklingen av ett internationellt ansvarfullt certifieringssystem och gärna med principerna enligt Roundtable on Sustainable Biofuel (RSB) som grund. Ett internationellt certifieringssystem kommer inte bara öka trovärdigheten i efterlevnaden av de krav som ställs, utan kommer också i ett längre perspektiv minska beroendet av enskilda leverantörer och leda till en mer flexibel marknad av certifierade biodrivmedel för oljebolagen.

Därför uppmanar WWF alla dessa oljebolag att aktivt stödja RSB som process och att aktivt påverka andra standardiseringsprocesser att anamma dessa principer!

Inledning

Under 2007 genomförde Gröna Bilister en undersökning bland oljebolag gällande miljö- och sociala krav på produktionen av fossila- och biodrivmedel. Slutsatsen av denna undersökning var något nedslående då endast fyra av åtta tillfrågade bolag svarade på Gröna Bilisters enkät och endast ett av dessa företag, Statoil, angav att man ställde miljö- och sociala krav på sina drivmedel. I undersökningen ingick inte frågor om bolagens eventuella system för kontroll av kravens efterlevnad.¹

I anslutning till Världsnaturfonden WWFs kampanj för hållbara biodrivmedel har WWF skickat ut en ny enkät för att undersöka om det skett någon förändring hos oljebolagen under det gångna året gällande biodrivmedel. Enkäten skickades till Statoil, Preem, NorskHydro, Jet, Shell, Agrol/Lantmännen, St1, din-X, Q-star, samt OKQ8.

Frågorna vi ställde berörde både biodiesel (FAME, fettsyrametylester), E85 (85% etanol) och 5% biobränsleinblandning i vanlig bensin (5% etanolinblandning, E5) och diesel (2-5% FAME inblandning, B5). Biogas uteslöts i denna undersökning eftersom detta drivmedel produceras från bi- eller restprodukter inom Sverige och inte är förknippat med de miljö- och sociala problem som kan finnas med andra drivmedel. Vidare så ingick inte heller fossila bränslen i denna undersökning. WWF är fullt medveten om att utvinningen av fossila bränslen också kan vara förknippat med stora negativa miljö- och sociala problem. I denna undersökning valdes dock att fokusera på biodrivmedel av två anledningar. Dels för att renodla undersökningen och knyta an till pågående kampanj, men också för att det är av vikt att framtidens förnybara bränslen produceras på ett hållbart sätt.

Frågorna löd:

1. Vet ni idag hur och var det biobränsle ni säljer är producerat?
2. Om ja, beskriv hur ni vet detta?
3. Hur arbetar ni med att säkerställa att det biobränsle ni säljer är ansvarsfullt producerat?
4. Avser ni att redovisa för era kunder varifrån biobränslet kommer och hur det är producerat?
5. WWF stödjer utvecklingen av ett internationellt ansvarsfullt certifieringssystem av biobränslen. Stödjer ni en sådan utveckling?
6. Roundtable on Sustainable Biofuel (RSB) är en internationell process där man har tagit fram hållbarhetsprinciper och kriterier för biobränslen. Stödjer ni de övergripande RSB-principerna?
Om ni inte stödjer dessa, vänligen ange vilka ni inte stödjer och varför. (För mer information om RSB se bilaga).

Uppföljande frågor ställdes till oljebolag där det ansågs att svaren på frågorna var otydliga eller ofullständiga.

¹ Enkät oljebolag, november 2007. <http://www.gronabilister.se>

Resultat

Svarsfrekvens

Alla bolag förutom NorskHydro samt Q-star besvarade enkäten. Avsaknaden av svar från NorskHydro kan bero på att Svenska Statoil sedan 1 oktober ingår i StatoilHydro-koncernen sedan 1 oktober, 2007.

Vilka biobränslen?

Förutom St1 och din-X, hanterar alla svarande bolag både etanol och biodiesel. St1 och din-X säljer ingen biodiesel utan hänvisar till fossil diesel miljöklass 1.

Hållbarhetskrav

St1, din-X och Jet har inga egna krav på den inköpta etanolen. Däremot hänvisar dessa företag till SEKAB och deras krav & system gällande E85 samt för övrig etanol till Agrol/Lantmännen och Preem. Företaget din-X anger att man till stor del är beroende av de större bolagens hållbarhetskrav och kontrollsystem och att möjligheten att ställa egna krav är begränsade för ett litet oljebolag.

Preem hänvisar till *Preems Policy/Kriterium för Etanol* samt gällande etanol från Brasilien till *Unicas "Jordbruks-Miljö Protokoll"*. Med uppföljande frågor visar det sig att Preem har riktlinjer gällande bland annat efterlevnaden av FN:s konventioner för mänskliga rättigheter, att produktionen inte ska inkräkta på livsmedelsproduktion, samt att man även ställer krav på att hållbart vattenyttjande och biologisk mångfald (inkl. regnskog) inte ska hotas. Preem har sedan preciserade krav på etanol och biodiesel som dock inte innehåller alla aspekter som nämns i Preems riktlinjer.

Agrol/Lantmännen hänvisar till sin uppförandekod som man menar bygger på FN:s initiativ Global Compact. Utöver detta kommunicerar man att man på importerad etanol har "... *mer långtgående kravspecifikationer som ställs på våra leverantörer för att säkerställa att etanolen är hållbar ur ett miljömässigt och socialt perspektiv...*". Man har dock inte delgivit denna undersökning vad dess mer långtgående kravspecifikationer innebär.

Svenska Statoil hänvisar också till principerna inom FN:s initiativ Global Compact. Man skriver "... Vi lägger vikt på ursprung, CO₂ reduktion, konsekvenser på biologisk mångfald och andra miljömässiga konsekvenser samt sociala förhållanden och effekter på den lokala ekonomiska utvecklingen...". Dessa specificeras i StatoilHydros Procurement and Supply Guidelines. Statoil har också liksom Shell och Preem en högre ambitionsnivå gällande vilka aspekter som ska beaktas, men det är oklart i vilken mån dessa tillämpas som krav. Gällande E85 hänvisar Svenska Statoil till SEKABs verifierade etanol.

OKQ8 har tydligt formulerade kriterier kopplade främst till ILO konventioner kring barnarbete och arbetarrättigheter. Utöver dessa förväntar man sig av producenterna/leverantörerna garantier för att regnskog inte har avverkat i och med anläggning av odling och att bästa brukningsmetoder används

i och med odling. OKQ8 nämner dock inget om livsmedelsproduktion, rättigheter för lokal- och ursprungsfolk och andra höga naturvärden utöver regnskog. Liksom St1, din-X, Jet och Svenska Statoil hänvisar OKQ8 gällande E85 till SEKABs verifierade etanol.

Shell hänvisar inte till SEKAB. Som stort multinationellt företag har Shell möjligheter att ställa egna krav, upprätta egna inköps- och uppföljningssystem och även investera i produktion av biodrivmedel, exempelvis andra generationens etanol.² Shell har utformat tydliga krav gällande både miljö- och sociala aspekter som i alla fall på papper sträcker sig utöver de krav som många andra bolag har formulerat och kommunicerat. Shell har övergripande företagsprinciper³ som sedan förtydligas i företagsstandarder gällande biodiversitet⁴ och mänskliga rättigheter.⁵ Som exempel på skillnader med övriga bolag som har formulerade krav så har Shell en ansats att beakta lokalbefolkningars intressen och har liksom Preem och Statoil en bredare ambition att skydda områden med höga biologiska värden och inte bara regnskog.

Ursprung

Gällande E85 hänvisar fem av företagen (OKQ8, Svenska Statoil, St1, Jet och din-X) till SEKABs verifierade etanol från Brasilien. Men även här finns viss osäkerhet. OKQ8 svarar "... *det mesta av den E85 vi säljer köps som certifierad⁶ bioetanol från SEKAB...*", men tydliggör inte var då den övriga kommer ifrån. OKQ8 anger dock i sina hållbarhetskriterier att det ska finnas "...*garantier för spårbarhet av etanol till ursprung...*".

Svenska Statoil köper i dagsläget FAME baserad på 100 % raps, från Sverige, Tyskland och Litauen. På Svenska Statoils hemsida går dock att läsa att "...*När det gäller biodiesel ...kan även ingå delvis sojaolja från USA eller Sydamerika...*". Vidare köper man brasiliansk sockerrörsetanol till E85 från SEKAB. Etanol för E5 kommer från vete och sockerbetor för från Sverige, Spanien och England.

Agrol/Lantmännen medger att man inte har full kontroll på ursprung för import av etanol, men att den stor del kommer från Brasilien. St1 hänvisar förutom till SEKAB även till Agrol/Lantmännens etanol från Norrköpingsanläggningen. St1 håller också på att utveckla etanolproduktion från organiskt industriavfall. Jet anger Brasilien som ursprungsland för sin E85 och gällande E5 och B5 produceras den någonstans inom EU. Gällande E5 hänvisar din-X till inköp av Preem. Man anger att man endast handlar av etablerade oljebolag och köper färdiga produkter! Shell hänvisar att man har

² Etanol genom förgasning eller enzymatisk nedbrytning av cellulosa i växtmaterial. Se WWF rapport "Styr rätt med biodrivmedel" på www.wwf.se

³ www.shell.com/principles

⁴ www.shell.com/biodiversity

⁵ www.shell.com/humanrights

⁶ Kommentar WWF; SEKAB har ingen oberoende certifierad etanol utan faller inom begreppet verifiering utifrån framförhandlade hållbarhetskriterier mellan SEKAB och branschorganisationen för de brasilianska sockerrörsodlarna, UNICA.

kontroll på ursprung av sina inköpta biobränslen ned till landsnivå. Shell anger att man har kring 100 leverantörer av *biokomponenter* och att omkring 75 procent av dessa kom från majs i USA och sockerrör från Brasilien.

Preems inkomna svar gällande ursprung, begränsade sig till att man vet om ursprunget. Man anger på sin hemsida att Preems etanol har sitt ursprung ”...*tillverkad av svenskt spannmål och etanol från sockerrör främst från Brasilien...*”⁷ och gällande Preems FAME ”... *i ett samarbete med Perstorp tillverkas all Preems [FAME]... utifrån svensk och europeisk raps*”⁸

Kontrollsystem

De flesta företag förlitar sig i stort på de uppgifter som de idag får av sina leverantörer. Förtröstan hos oljebolagen på leverantörer beror till del på komplexiteten kring handel och spårbarhet av flytande bränslen.

De företag som köper från SEKAB har idag verifierade kontroller av inköpt etanol med full spårbarhet. Preem anger att man har två årliga revisioner för att kontrollera efterlevnaden av sina krav för alla biodrivmedel, vilket tyder på relativt god kontroll.

Gällande E85 skriver OKQ8 att man kommer att förbehålla sig rätten att själva genomföra stickprovskontroller.⁹

Flera företag såsom Agrol har uttalade ambitioner på att genomföra egna kontroller. Även Svenska Statoil anger att man är i en process där ”... *där vi håller på att se över hur vi på bästa sätt kan föra dialog med både producenter och myndigheter för att säkra att produktionen sker enligt våra riktlinjer...* ” Utöver SEKABs verifieringssystem och Preems revisioner verkar också Shell ha kommit långt med riskbedömning i leverantörskedjan.

Shell svarar att ”...*leverantörer...måste förbinda sig till utvecklingen av en mer hållbar leveranskedja...Vi kommer att utvärdera utvecklingen regelbundet och förbehålla oss rätten till att genomföra oberoende kontroller och att avsluta kontrakt.*”. Men samtidigt säger Shell att man har närmare 100 leverantörer av *biokomponenter* och att det är mycket svårt att med säkerhet spåra ursprung och verifiera produktionsförhållanden. Shell har på internationell nivå tillsatt ett *Biofuel Sustainability Team* för att arbeta med frågorna. Shell rapporterar redan idag varje månad mot hållbarhetskriterierna inom ramen för Renewable Transport Fuels Obligation (RTFO) för biodrivmedel importerade till Storbritannien.

⁷ http://www.preem.se/templates/page_9455.aspx

⁸ http://www.preem.se/templates/page_9454.aspx

⁹ <http://www.okq8.se/privat/pastationen/drivmedel/alternativdrivmedel/etanol/faq>

Preem anger att revisionsföretag genomför två kontroller per år gällande efterlevnaden av hållbarhetskraven.

Kommunikation till kunder

Gällande kommunikation till konsumenter om biodrivmedels ursprung och produktion svarar din-X att frågan är ny. St1 avser att kommunicera detta och detta är förknippat med produktionen av etanol från industriellt organiskt avfall, s.k. etanolix-technology.¹⁰ Agrol ämnar kommunicera detta på förfrågan. Preem kommunicerar redan idag ursprung, men inget om själva produktionen på sin hemsida. Däremot avser man att kommunicera detta. Även Jet avser att kommunicera vad etanolen och biodieseln kommer ifrån på sin hemsida i framtiden.

OKQ8 svarar kortfattat att man idag talar om för sina E85 kunder vilka krav etanolen uppfyller och vilken reduktion av CO₂. Detta går också att läsa på deras hemsida.¹¹ Gällande biodiesel, E5 och B5 ställer OKQ8 enligt inkommet svar också krav, men detta kommuniceras inte till kund.

Svenska Statoil kommunicerar redan idag på sin hemsida gällande både ursprung och översiktligt om vilka krav som ställs.

Shell anger att man har närmare 100 leverantörer av *biokomponenter* och att det är mycket svårt att med säkerhet spåra ursprung och verifiera produktionsförhållanden och därmed underförstått att det är svårt att kommunicera detta till konsument.

Internationellt certifieringssystem och RSBs principer

Alla bolag förutom Jet och Svenska Statoil har svarat att man både stödjer utvecklingen av ett internationellt ansvarsfullt certifieringssystem och att man ställer sig bakom RSB principer. Jet hänvisar till behovet av ett EU-certifieringssystem som knyter an till EU:s hållbarhetskritierier inom ramen för EU-direktivet om förnybar energi. Statoil anger att man både ställer sig bakom ett internationellt alternativt europeiskt certifieringssystem av biobränslen och man i nuläget inte tagit ställning gällande principerna inom Rountable on Sustainable Biofuel (RSB).

Slutsatser

- Att det på pappret skett en positiv utveckling bland oljebolagen sedan Gröna Bilister genomförde sin undersökning i slutet av 2007
- Men att många bara är i startgroparna och det fortfarande finns mycket arbete kvar att göra!
- Att kraven bland oljebolagen och på olika biodrivmedel varierar högst avsevärt från inga krav alls till relativt ambitiösa krav

¹⁰ <http://www.st1.se/index.php?id=2042>

¹¹ <http://www.okq8.se/privat/pastationen/drivmedel/alternativdrivmedel/etanol/faq>

- Gällande E85 så är fem av åtta av oljebolagen beroende av SEKABs ”verifierad hållbar etanol”.
- Att de små oljebolagen har svårt att ställa krav och är beroende av de stora leverantörerna
- Att många företag måste konkretisera sina upphandlingskrav om de ska fylla någon funktion.
- Att det finns problem kring spårbarhet av biodrivmedel och därmed problem med uppföljning av krav.
- Att majoriteten av oljebolagen idag litar på att leverantörerna kan garantera att ställda krav efterlevs
- Att ambitionen för någon slags kontrollverksamhet gällande efterlevnaden av krav finns hos många företag, men att de idag saknas hos de flesta.
- Att de större oljebolagen har ett stort ansvar att vara föregångare
- Att bolagen Shell och Preem ligger i topp av undersökta bolag för sina relativt ambitiösare miljö och sociala krav, sitt arbete med uppföljningsverksamhet för alla biodrivmedel, samt tydliga stöd till ett internationellt certifieringssystem och principer inom ramen för Roundtable on Sustainable Biofuel.
- Av svarande bolag så innehar Jet jumboplats, bl.a. på grund av sin förtröstan på EU och brist på stöd till RSBs principer, men också avsaknaden av egna krav och strategi i frågan.
- Att krav på biodrivmedel förmodligen leder till utveckling av alternativa lösningar med mindre risker såsom St1 satsning på etanol av industriell organiskt avfall.
- Att sex av åtta bolag stödjer etablerandet av ett internationellt ansvarfullt certifieringssystem med principerna enligt Roundtable on Sustainable Biofuel som grund.
- Att det finns ett stort behov av ett internationellt certifieringssystem som på ett trovärdigt sätt kan verifiera de krav som ställs på biodrivmedel
- Att det finns ett stort behov av ett internationellt certifieringssystem som kan öppna upp marknaden och minska beroendet av enskilda leverantörer med egna krav och verifieringssystem.

Rankning av bolagen i undersökningen

Rankning	Bolag	Några argument
1	Vakant	Ansvarfull certifiering RSB krav
2	Vakant	Verifiering RSB krav
3	Vakant	Verifiering & krav för all biodiesel & etanol
4	Shell	Tydliga miljö- och sociala krav, systematisk kontroll, är aktiv inom RSB
5	Preem	Miljö- och sociala krav, systematisk kontroll
6	Statoil	Miljö- och sociala krav, systematisk kontroll, inget tydligt stöd för RSB
	OKQ8	Något lägre miljö- och sociala krav, frågetecken kring systematisk uppföljning
	St1	Hänvisar till SEKAB & Agrol, egen etanol på gång av industriellt organiskt avfall, ingen biodiesel
	Agrol	Frågetecken kring miljö- och sociala krav och systematisk uppföljning
7	din-X*	Hänvisar till SEKAB & Preem, ingen biodiesel
8	Jet	Hänvisar till SEKAB, hänvisar till EU
9	Q-star, (NorskHydro)	Inga svar

Tabell över rankning av undersökta oljebolag. Notera att SEKAB ej ingår i undersökningen utan endast hänvisas till som leverantör. SEKABs verifierade etanol från Brasilien skulle hamna på tredje plats om det hade ingått i undersökningen. Där bolagen hänvisar till SEKAB ingår etanolen endast i bolagens E85. För övrig etanol och biodiesel finns ingen verifiering.

* din-X anger att man har begränsade möjligheter till att ställa krav eftersom man är beroende av de större bolagen för leveranser.